

Морфологија

Фонема најмања **несамостална** језичка јединица која **нема значење**, али има способност да унесе разлику у значење речи (кад : сад).

Морфема најмања **несамостална** језичка јединица која има неко **значење** (кућ-а).

Морфема : морф (реализација морфеме) : аломорф (фонетска реализација морфеме која одступа од очекиване).

Реч најмања **самостална** јединица са **значењем**.

Врсте морфема: корен, префикси, суфикси, инфикси, наставци за облик.

Корен: **лексичко** значење.

Наставци за облик и неки инфикси имају **граматичко** значење.

Префикси, суфикси, неки инфикси имају **творбено** значење.

Грм. инфикси

1.

име- $\emptyset$ (нулти наставак)

име-н-а -н-

теле, телета, -т-

небо, небеса, -с-

вече, вечера, -р-

2.

им-е; пољ-е

им-ен-а: пољ-а

градови, пањеви, -ов-/-ев- готово све једносложне именице м. рода, многе двосложне

Творбени инфикси

пароброд, кућепазитељ, -о-/-е- (само они су творбени)

префикси и суфикси

врабац

врапц-

учитељиц-

радити, спавати, чути, рећи, гристи, бринути

презентска : инфинитивна (аористна)

ради-ш // ради-мо : **ради-ти**

спава-ш : спава-ти

чује-ш : чу-ти

рече-ш : рек-ох

гризе-ш : гриз-ох

брине-ш : брину-ти

учитељ-ø

учи-ти

морфолошка анализа

морфемска анализа

уч-и-ти спав-а-ти рад-и-ти брин-у-ти, рад-ова-ти се...

суфикси преводе корен у граматичку глаголску основу, корен > глагол

уч-ен

уч-еник

уџ-беник

уч-и-ти К С Н

уч-и-тељ-ø К С С Н

уч-и-тељ-иц-а К С С С Н

творбена анализа

Творба **учи-ти учи-** + **-тељ**

* морфолошка (граматичка) основа је термин из морфологије;
подразумева непроменљиви део речи на који додајемо наставке за
облик

учитељ > **учитељ-ица**

учитељ~~о~~-ица

учитељ-

кућица

кућаица

кућ-ица

творбена основа је термин који припада творби речи; подразумева
онај део **мотивне** речи који улази у стварање **мотивисане**, нове речи
у систему

учи-ти > учи- + **-тељ**

нежив префиксација

мотивна реч : жив

не- + **-жив**~~о~~

урадити префиксација

мотивна реч: **радити**

у- + **-радити**

морфологија у ширем смислу:

морфологија у ужем смислу морфолошка (граматичка) анализа;

морфолошка (граматичка) основа

морфематика морфемска анализа

творба речи творбена анализа (мотивна : мотивисана реч); творбена
основа

фонема > фон : алофон

морфема > **морф** : аломорф

јунак~~о~~

јунак-а

јунач-е

јунац-и

граматички род
 класификациона
 + сами деклинациони наставци

прозор прозор-и кревет-и
 прозора прозора
 прозору прозорима
 ...
 прозором
 прозору

I	II*	III	IV
м. и ср. род	ср. род	ж. род на -а	ж. на сугл./-ø
прозор-ø	име	жен-а	љубав-ø
Марк-о	пиле		
сел-о	теле		
пољ-е	небеса (Н, Т, С, Р)		

I II > I мушки и средњи род
 III > II женски род на -а (жена)
 IV > III женски род на сугл. (љубав)

ср. род * **ном. = ак. = вок.** (синкретизам)
 м. род * ак. = ном. неживо !!! Прозор је велик. Видим прозор.
 м. род. * ак. = ген. живо!!! Петар је леп дечко. Видела сам Петра.
 *узела сам оловку **од Петра**

жена жене жени жену хеј жено са женом о жени
 љубавø љубави љубави љубав хеј љубави са љубави // љубављу
 о љубави

поље	име
поља	имена
пољу	имену
поље	име
поље	име
пољем	именом
пољу	имену

* појам основа – творбене и граматичке (морфолошке)

кућ-а
кућиц-а

Мала вежба, врсте анализе – морфемска, граматичка (морфолошка)
и творбена анализа

кућа
кућ- (корен)-а (наставак) М.
кућ-(граматичка основа)-а (наставак) Г.

кућ-иц-а -иц- суфикс //-ица творбени формант М.
кућиц-а Г.
кућ- (творбена основа) + -ица (творбени формант) Т.

кућ-е-паз-и-тељ-ø М.
Кућепазитељ-ø Г.
Кућ- (творбена основа) + -е- (спојни вокал) + -пази- (друга творбена основа) -тељ (суфикс)
Мотивне речи: кућа, пазити

***пажња**
рад-и-ти
спав-а-ти
радник

уч-и-ти М.
учи-ти Г.

Уч-и-тељ-ø М.
учитељ-ø Г.
Учи-тељ Т.

уч-и-тељ-иц-а М.
учитељиц-а Г.
Учитељ- (творбена основа) + -ица Т.

Мотивна реч: учитељ-ø.

1) Цела реч 2) **грм. основа**